

het advies van de opperbevelhebber te volgen. Toen liet toch het vertrek nog enige tijd op zich wachten. Er moest een route door Den Haag bepaald worden die zo veilig mogelijk leek; dat was niet eenvoudig, want uit bijna alle delen van de stad kwam bericht dat door geheimzinnige figuren (vermomde Duitsers en andere Vijfde Colonnisten) op Nederlandse militairen geschoten werd. Toen men tegen het einde van de ochtend, om ca. half twaalf, het Huis ten Bosch verliet (ook de compagnie grenadiers werd verplaatst),¹ liet men de hofauto's staan: die zouden in de stad teveel opvallen. Twee gewone auto's werden gebruikt, de eerste met de koningin er in, de tweede vervoerde het prinselijk gezin. Bewapende leden van de veiligheidsdienst van het koninklijk huis reden mee. 'Juliana', aldus prins Bernhards biograaf, 'maakte grapjes om Trix aan het lachen te krijgen en in de wagen vóór hen leek de rug van koningin Wilhelmina even vastberaden rustig en onbewogen alsof ze een gezellig ochtendritje maakten.'²

De twee auto's werden maar weinig aangehouden, 'veel te weinig', vond prinses Juliana. Haar viel het op, dat de meeste mensen er op straat kalm bijliepen.³ Waren al die berichten omtrent de Vijfde Colonne wellicht overdreven?

★

In die eerste uren na het begin van het Duitse offensief was er maar weinig contact tussen koningin en kabinet. Het concept voor de koninklijke proclamatie werd haar, gelijk weergegeven, telefonisch voorgelezen; wij nemen voorts aan, dat de koningin er langs diezelfde weg van verwittigd werd dat het kabinet in het departementsgebouw aan het Bezuidenhout in vergadering bijeen zou blijven en dat de ministers van Kleffens en Welter naar Engeland zouden vertrekken – wij hebben hieromtrent geen zekerheid. Geen van de ministers werd, voorzover ons bekend, door de koningin ontboden, geen vroeg een audiëntie aan. Men zou kunnen zeggen dat de proclamatie uit de vroege ochtend van de rode mei tijdens de invasiedagen niet alleen de eerste daad van de volledige regering geweest is (daad waarbij tussen koningin en voltallig kabinet wilsovereenstemming bestond), maar ook de laatste. Zich min of meer opsluitend in het departementsgebouw aan het Bezuidenhout, isoleerden de meeste ministers zich niet alleen van de gang van zaken in hun departement – zij isoleerden zich ook van het staatshoofd.

¹ Nierstrasz: *West- en Noordfront Vesting Holland*, p. 38. ² A. Hatch: *Prins Bernhard. Zijn plaats en functie in de moderne monarchie* (1962), p. 100. ³ Koningin Juliana, 23 mei 1958.